

Kommunedelplan for naturmangfold 2020-2030

Forord

Naturen skal forvaltes slik at planter og dyr som finnes naturlig i Norge, skal sikres i levedyktige bestander. Vi skal også ta vare på den variasjonen som finnes i naturtyper, landskap og geologi.

Både nasjonalt og lokalt står mange arter på rødlisten å står i fare for å dø ut. Områder med inngrepsfri natur blir stadig mindre og er under stadig press. Alle typer inngrep i naturen kan true naturmangfoldet. Vi må derfor alltid vurdere konsekvensene av inngrep som for eksempel større veier eller nye boligområder.

Kommunen har derfor en utfordring og et stor ansvar for å ta vare på naturmiljøet rundt oss. Det er nødvendig for myndighetene og brukerne av naturen å ha en god kjennskap til hvilke ressurser vi har, og hvordan vi skal forvalte dem på langt sikt.

Regjeringen ønsker å legge bedre til rette for at kommunene behandler temaet naturmangfold på et tidlig stadium i forberedelsene til kommuneplanarbeidet. I dette inngår at kommunene tilegner seg oversikt over naturmangfoldet i kommunen og identifiserer hvilken natur kommunen særskilt vil ivareta og ta hensyn til i videre planprosesser. For å oppnå dette iverksatte regjeringen et pilotprosjekt i noen utvalgte kommuner. Rana kommune er utvalgt som en av disse pilotkommunene og denne kommunedelplanen for naturmangfold er et resultat av dette arbeidet.

Geitrams. Foto: Magnhild Heidi Aabø

Innhold

1	Innledning.....	4
1.1	Bakgrunn.....	4
1.2	Formål.....	4
1.3	Prosess – organisering og medvirkning.....	5
1.4	Forholdet til andre planer	6
2	Naturmangfold	10
2.1	Hva er naturmangfold?	10
2.2	Hvorfor er naturmangfold viktig?.....	10
2.3	Naturmangfoldet i Rana kommune.....	11
2.3.1	Artsmangfold.....	12
2.3.2	Verna områder	13
2.4.3	Viktige naturtyper	17
2.4	Hva truer naturmangfoldet?	18
3	Strategiske mål og handlingsplan	25
4	Kartgrunnlag.....	28
5	Kilder og videre lesing	31
5.1	Kilder og nettsider	31
5.2	Looverk og forskrifter	31

Vedtatt i kommunestyret 09. juni 2020

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Rana kommune er en av ti utvalgte kommuner i Norge og eneste kommune i Nordland som deltar i et nasjonalt pilotprosjekt om å utarbeide kommunedelplan for naturmangfold.

Bakgrunnen for pilotprosjektet er St. Melding. 14 (2015-16) *Natur for livet* der det står følgende:

«Regjeringen ønsker å legge til rette for at kommunene kan øke sin kompetanse om naturmangfold. Regjeringen foreslår at dette skal skje gjennom et godt kunnskapsgrunnlag og økt veiledning, og gjennom et pilotprosjekt om kommunedelplaner for naturmangfold. I dette pilotprosjektet vil det bli lagt vekt på de verdiene som naturmangfoldet representerer i nasjonal, regional og lokal sammenheng.»

«Rana kommune er den fjerde største kommunen i Norge. Spennvidden er samtidig svært stor, fra fjord til fjell og fra relativt oseaanisk til relativt kontinentalt klima. Sammen med store forskjeller i berggrunn og brukshistorie, gir dette grunnlag for et uvanlig variert naturmangfold. Antall påviste rødlistarter er høyt og for flere arter har kommunen et viktig nasjonalt og dels internasjonalt forvaltningsansvar. Det samme gjelder for flere naturtyper, der det særlig kan være grunn til å framheve grotter, slåttemark, kalksjøer, kalkrik granskog, fossesprøytsoner og brakkvannsdeltaer»(Gaarder, G., Flynn, K.M. % Hanssen, U. 2012.).

1.2 Formål

Kommunedelplan for naturmangfoldet skal være et virkemiddel for å sette naturmangfoldet på den lokalpolitiske dagsorden, samt etablere en større grad av lokal forankring og medvirkning i utvelgelsen av viktige naturområder i kommunen. Den skal styrke kunnskapsgrunnlaget for politiske og administrative beslutninger i kommunen, skape forutsigbarhet for forvaltningen, eiere og utbyggere, og være et redskap for å synliggjøre naturmangfoldet som ressurs for kommunen.

Planens målsetting, strategier og tiltak konkretiserer hvordan Rana kommune skal jobbe med å ta hensyn til naturmangfoldet. Planen skal vurderes og vektlegges ved utarbeidelse og oppfølging av øvrig planverk, samt innen saksbehandling og innenfor kommunal drift. Planen er tverrsektoriell og gjelder for alle kommunale enheter og tjenesteområder.

Det skal utarbeides temakart for naturmangfold som skal synliggjøre hvilke arealer som er viktige for naturmangfoldet og hvor det er behov for ny kunnskap.

Det er et videre mål at erfaringer og resultater fra planarbeidet skal ha overføringsverdi til andre kommuner.

Planen er ikke juridisk bindende, men den er en temaplan som sier hvilke naturverdier som skal innarbeides i kommuneplanens arealdel og få et juridisk vern. Informasjonen i planen vil kunne benyttes i enkeltsaksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Hundkjeks. Foto: Elin Petersen

1.3 Prosess – organisering og medvirkning

Planprosessen

Planprosessen er gjennomført i henhold til gjeldende bestemmelser i plan- og bygningsloven.

Varsel om oppstart av arbeidet ble gjort samtidig med at planprogrammet ble sendt ut på høring og lagt ut til offentlig ettersyn. Melding om oppstart av planarbeidet og planprogrammet ble gjort tilgjengelig gjennom elektroniske medier og i lokal avis.

Planen ble sendt ut på høring og lagt ut til offentlig ettersyn, samt gjort tilgjengelig gjennom elektroniske medier og i lokal avis.

Alle aktuelle interesseorganisasjoner, enkeltpersoner med fagkunnskap, grunneiere, bygdelag og andre relevante lag og foreninger har fått et særskilt varsel om planarbeidet.

Formannskapet vedtok planprogrammet og kommunestyret sluttbehandlet planen.

Organisering

Ansvar for utarbeidelse av planen har ligget på avdeling for miljø og landbruk. Det ble etablert en prosjektgruppe med prosjektleder og deltakere som representerer administrativt fagmiljø fra miljø og landbruk og kart og arealplan.

1.4 Forholdet til andre planer

Nasjonale

Stortinget har vedtatt en stortingsmelding med en plan for å ta vare på norsk naturmangfold: Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold. I meldingen er det lagt føringer for norsk naturforvaltning framover, med konkrete mål om blant annet 10 prosent skogvern, at flere kulturlandskap sikres skjøtsel, opptrapping av restaurering av natur og en egen handlingsplan for sjøfugler.

Handlingsplanen sier også at det skal utvikles mål for "god tilstand" for de ulike økosystemene i norsk natur. Når man vet hva som defineres som god tilstand skal regjeringen utvikle virkemidler for at økosystemene skal nå denne tilstanden. Det kan være endringer av lover, nye forskrifter, krav om nye planer, krav til hvordan vi planlegger for utbygging, eller nye verneområder.

«En forutsetning for å lykkes med det grønne skiftet er å ta vare på naturmangfoldet for nåværende og fremtidige generasjoner. Med det grønne skiftet skal vi legge til rette for produksjon og forbruk med langt mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag. Gjennom vern og bærekraftig bruk skal vi sikre naturens leveranser av naturgoder for fremtiden» Meld.St.14(2015-16).

Regionale

De arealpolitiske retningslinjer er en del av «Fylkesplan for Nordland 2013-2025» og gir retningslinjer for viktige politikkområder og planmessig bruk og vern av arealene på alle nivå i fylket.

Mål for arealforvaltningen er: «Arealforvaltningen i Nordland skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen. Forvaltningen skal skje på grunnlag av kunnskap og oppdaterte kommuneplaner».

Videre står det at «hensynet til biologisk mangfold og naturens tåleevne skal ligge til grunn for all arealforvaltning, og at viktige naturområder må forvaltes slik at områdets kvalitet ikke forringes. Arealbruken skal skje etter ei avveining mellom nærings-, friluftslivs- og miljøinteresser. Gjennom samordning av arealpolitikken skal Nordlands arealer forvaltes slik at natur- og kulturmiljøer, landskap og viktige kvaliteter i omgivelsene blir ivaretatt i hele fylket».

Andre planer som er relevante:

- Regional plan – klimautfordringene i Nordland 2011-2020.
- Regional plan om vindkraft Nordland 2009-2021.
- Regional plan om små vannkraftverk i Nordland
- Regional plan for høstbart vilt og innlandsfisk.
- Regional plan for vannregion Nordland og Jan Mayen 2016-2021

Lokale

Kommuneplan 2017-2027 Samfunnsdel med arealstrategier

Kommunens visjon er: Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar.

Ett av de prioriterte satsningsområdene er grønn omstilling med følgende prioriterte strategier:

- Samarbeid med næringslivet om utvikling i grønn retning.
- Bærekraftig utnytting av fornybare ressurser.
- Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk
- Byutvikling med vekt på grønnstrukturer og urbanisering.

Planen lister også opp arealstrategier som skal legges til grunn for arealplanlegging i kommunen. Følgende er relevante for ivaretagelse av naturmangfoldet:

- Hensynet til viktige landskaps- og naturverdier, og områder for friluftsliv og reindrift skal vektlegges.
- Naturressurser og dyrka/dyrkbar jord skal sikres mot nedbygging.
- Markagrensen skal ikke endres, nærturområder og områder for bynært friluftsliv skal ivaretas og prioriteres, og grønstrukturene i sentrum skal styrkes.
- Overflatevann skal håndteres lokalt, og flomveier skal sikres med tanke på ekstremnedbør.

Kommuneplanen for Rana 2016-2028 arealdelen

Kommuneplanens arealdel legger føringer for arealbruken og er således viktig for naturmangfoldet. Relevante formål og hensynssoner med bestemmelser i planen er:

- Friområder – grøntstruktur
 - Sammenhengende grøntdrag, grønne lunger, turveier og områder for lek og rekreasjon skal ivaretas og ideelt styrkes. I grøntstrukturformålet ligger også naturområder – viktige naturtyper (nasjonalt viktige).
- Landbruk-, natur- og friluftsområder samt reindrift (LNFR)
 - Omfatter areal som hovedsakelig skal brukes til landbruksproduksjon, skogbruk og reindrift og/eller som skal forbli naturområder/områder med spesiell betydning for friluftslivet. Størsteparten av Rana kommune er avsatt til LNFR-områder, det vil si ubebygde områder (skog, fjell nasjonalparker o.l.).
- Bruk og vern av sjø og vassdrag brukes for å planlegge både sjøarealene og overgangen mellom sjø og land. Arealformålet underdeles i områder for ferdsel, farleder, småbåthavn, fiske, akvakultur, drikkevann, natur- og friluftsliv.
- Hensynssone med særlig hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø.
- Hensynssone for båndlegging i påvente av vedtak etter PBL eller annet lovverk
 - Dette gjelder for Saltfjellet- Svartisen nasjonalparken i påvente av vedtak om utvidelse og områder for vindkraftprosjektet som båndlegges i påvente av vedtak etter energiloven.
- Bebyggelse og anlegg og Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur
 - Sier noe om hvor man i dag og fremtiden kan forvente arealinngrep.

Klima og energiplanen

Klima- og energiplanen for Rana kommune angir de overordnede mål for kommunens reduksjon av energiforbruk og utslipp av klimagasser frem mot 2020. Hovedintensjonen med planen er å definere mål knyttet til de områdene hvor kommunen har handlingsrom, samt foreslå en rekke klimatiltak.

Lovverk

Naturmangfoldloven er det viktigste virkemiddelet vi har for å ta vare på naturmangfoldet i Norge. Loven gjelder for alle sektorer som forvalter naturmangfold eller tar beslutninger som har konsekvenser for naturmangfoldet. Aktiviteter som i utgangspunktet reguleres av annen lovgiving skal derfor også trekke inn prinsippene fra naturmangfoldloven.

Loven regulerer forvaltning av arter, områdevern, fremmede organismer, utvalgte naturtyper og tar vare på leveområder for prioriterte arter.

Plan og bygningsloven er den viktigste loven når kommunen skal bestemme hvordan lokalsamfunn skal utvikle seg. Lovens formål er «å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner».

Også forurensningsloven har ivaretagelse av naturmangfold nedfelt i formålsbestemmelsene. Forurensningsloven har til formål å «sikre en forsvarlig miljøkvalitet slik at forurensinger og avfall ikke fører til helseskade, går utover trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse».

Også andre regelverk, som viltloven og lakse- og innlandsfiskekloven, har mål om å ivareta naturmangfoldet. Se kapittel 6 for mer informasjon om lovverket.

Naturmangfoldloven:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur for samisk kultur.»

2 Naturmangfold

2.1 Hva er naturmangfold?

Naturmangfold er summen av mangfoldet i naturen og består av biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold. Det vil si forskjellene innenfor en art, mellom alle artene og mellom økosystemene de lever i.

Biologisk mangfold er mangfoldet av økosystemer, arter og genetisk variasjon innenfor artene, og de økologiske sammenhengende mellom disse komponentene.

Landskapsmessig mangfold er mangfoldet av landskapstyper, det vil si landskap med egne særtrekk. En landskapstype er en ensartet type landskap med fellestrekk i innhold, sammensetning og form.

Geologisk mangfold er variasjonene i berggrunn, mineraler, løsmasser, landformer og prosessene som skaper dem. Det geologiske mangfoldet er igjen kilde til variasjon i biologisk mangfold, natur- og kulturlandskap. Geologisk mangfold viser oss geologiske fenomener, prosesser eller ressurser.

Natur i Norge (NiN) er et type- og beskrivelsessystem for all variasjon i naturen. NiN håndterer også naturvariasjonen på ulike skala gjennom de såkalte «Naturmangfoldnivåene», fra storskala Landskapstyper til alle livmedier ned til barken på et tre.

2.2 Hvorfor er naturmangfold viktig?

Arter har ulike funksjoner, slik som å pollinere, fikserer nitrogen, spre frø, bryte ned organisk materiale, blande jorda, spise andre arter og produsere biomasse. Hver og én spiller sin rolle. Aldersvariasjon på trær, og mangfold av ulike treslag påvirker hva slags fugler som hekker i skogen. Om skogen blir ensartet med kun trær i samme alder og treslag, som hogges likt, påvirkes også insektlivet, antall sopper som også fungerer som nedbrytere og antall mose- og lavarter.

Om vi fjerner fjærmyggen får ikke ørreten mat. Om vi fjerner frosken blir ikke insekter regulert.

Forskning har også vist at artsmangfold gir naturen en større robusthet, noe som innebærer motstandskraft mot endring og den får en raskere evne til å hente seg igjen etter forstyrrelser.

Økosystemene gir også naturlig beskyttelse mot storm og flom, og er derfor både viktige for å motvirke klimaendringer og for å beskytte mot virkningene av klimaendringer.

All natur har en egenverdi. I tillegg gir den oss livsviktige produkter som mat, klær, byggematerialer, medisiner og brensel. Velfungerende økosystemer leverer også tjenester som rent vann, ren luft, opptak av klimagassen CO2 og pollinering av blomster, som er avgjørende for matproduksjon.

Naturopplevelser gir oss glede og trivsel, og færre naturopplevelser og mindre friluftsliv kan faktisk gi oss dårligere helse.

Selv om velfungerende økosystemer er helt avgjørende for livet på jorda, har nesten ingen av tjenestene som økosystemene gir oss, en pris i kroner og øre. Viktige funksjoner i naturen kan derfor lett bli oversett når vi tar beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet.

Økosystem

Et økosystem er en naturtype med organismer tilpasset et bestemt naturmiljø. Det er stor avhengighet og gjensidig påvirkning mellom de ulike organismene og mellom organismene og miljøet innen det samme økosystemet. Mellom ulike økosystemer er det mindre som knytter organismene sammen. Et økosystem blir dermed en naturtype som kjennetegnes av bestemte organismer og miljøforhold.

Et økosystem kan være lite – som en pytt, større – som en skog, eller sies å omfatte hele biosfæren, det vil si den del av Jorden (jord, vann, luft) der levende organismer kan eksistere.

2.3 Naturmangfoldet i Rana kommune

Rana kommune har store naturverdier og et variert naturmangfold. Antall påviste rødlistarter er høyt og for flere arter har kommunen et viktig nasjonalt og dels internasjonalt forvaltningsansvar. Det samme gjelder for flere naturtyper.

I dette kapitlet oppsummeres noe av dette naturmangfoldet. I kapittel 5.1 er det linker til kart og nettsider som kan gi mer detaljert informasjon om de ulike temaene og områdene.

2.3.1 Artsmangfold

I Artsdatabanken er det registrert mer enn 100 000 artsfunn i Rana kommune og artene viser stor økologisk spennvidde.

Artene på Rødlista kalles rødlistarter, og er vurdert til en av følgende kategorier: *regionalt utdødd*, *kritisk truet*, *sterkt truet*, *sårbar*, *nær truet* eller *datamangel*. De resterende artene er vurdert som *livskraftig*, og står ikke på Rødlista

Sårbare arter er arter som står i reel fare for å bli sterkt truet eller kritisk truet i relativt nær framtid.

Arter i kategorien *kritisk truet*, *sterkt truet* eller *sårbar* kalles truete arter. Disse artene har høy til ekstrem høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forhold vedvarer.

Tabell 1 viser antall artsfunn registrert i Rana kommune innenfor hver kategori. Totalt er det rett i overkant av 5000 artsfunn i Rana kommune per 24.02.2019 av truete arter

Blåvinger er en gruppe sommerfugler i familien glansvinger (Lycaenidae). Innenfor glansvingene finnes det 24 norske arter. Noen av artene er sterkt utrydningstruet fordi de legger eggene på spesifikke arter av blomster som har blitt sjeldne på grunn av utbygging og endring i naturlandskap. Foto: Magnhild Heidi Aabø

Tabell 1. Antall artsfunn i Rana kommune i hver kategori i rødlista per 24.02.2020. Kilde www.artskart.artsdatabanken.no

Regionalt utdødd(RE)	Kritisk truet (CR)	Sterkt truet(EN)	Sårbar (VU)	Nær truet(NT)	Datamangel (DD)	Livskraftig (LC)
0	23	1707	3334	10457	33	92271

2.3.2 Verna områder

Verneområder er områder der myndighetene har bestemt at naturen skal vernes mot inngrep eller forstyrrelser.

Verneområder på land, vassdrag og i sjø skal etter Naturmangfoldloven bidra til bevaring av:

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
- b) arter og genetisk mangfold
- c) truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter,
- d) større intakte økosystem, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
- e) områder med særskilte naturhistoriske verdier,
- f) natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,
- g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
- h) referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

I tillegg er de mange verneområdene der ferdsel er tillatt, viktige rekreasjonsområder for mennesker og bidrar på den måten til trivsel, økt livskvalitet og bedre helse.

Ulike regler gjelder for de forskjellige typene verneområder som nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservater.

Nasjonalparker

En nasjonalpark er et større naturområde som er vernet mot inngrep som i vesentlig grad kan endre naturforholdene. Områdene er valgt ut fordi de inneholder nærmest urørt, egenart eller særlig vakker natur. Nasjonalparkene er viktige for det biologiske mangfoldet av planter, fugler og dyr. De er også en viktig del av norsk friluftsliv.

De store verneområdene sikre at samspillet i naturen ikke blir forstyrret, og de er en viktig del av arbeidet med å hindre at planter og dyr blir utryddet.

Rana kommune inngår i Salfjellet- Svartisen nasjonalpark.

Stormdalen inngår i Saltfjellet- Svartisen nasjonalpark. Foto. Elin Petersen.

Landskapsvernområde

Landskapsvernområder er natur- eller kulturlandskap med stor økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

Bevaring av landskapsbildet og landskapsopplevelsen er en sentral målsetting ved opprettelse av landskapsvernområder. I noen landskapsvernområder er også bestemte deler av dyre- eller plantelivet vernet.

I Rana kommune er det to landskapsvernområder:

- Saltfjellet landskapsvernområde
- Glomådeltaets landskapsvernområde med dyrelivsfredning

Flyfoto over deler av Glomådeltaets landskapsvernområde med fuglelivsfredning. Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, spesielt det rike fuglelivet, de botanisk verdifulle myr- og sumpområdene, samt det spesielle deltalandskapet. Flyfoto fra: www.polarsirkelportalen.no

Naturreservat

Naturreservat er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er et område som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Mamorslottet ligger innenfor fisktjørna naturreservat. Foto: Kristin B.

Tabell 2. Naturreservat i Rana kommune per 24.02.2020.

Naturreservat i Rana kommune	
Kvannlia/Sølvjodalen naturreservat	Engasjyen naturreservat
Storlia naturreservat	Tiurhaugen naturreservat
Solhaug naturreservat	Hammarnesflåget naturreservat
Henrikstjønnna naturreservat	Alterhaug naturreservat
Virvassdalen naturreservat	Blakkådalen naturreservat
Langtjørnlia naturreservat	Lian naturreservat

Naturminne

Naturminne er en av de eldste formene for naturvern i Norge. I følge miljøverndepartementet gjenspeiler naturminner «forrige århundres syn på naturen» gjennom sin vekt på «forekomster» av ulike slag. Vilårene for å frede slike forekomster som naturminner er primært at det gjelder forekomster av geologisk, botanisk eller zoolgisk art. I tillegg må forekomsten ha en vitenskapelig eller historisk interesse eller være særpreget. Rana kommune er et grotterikt område og flere av disse er vernet gjennom å være utvalgt som naturminne.

Tabell 3. Naturminner i Rana kommune per 24.02.2020.

Naturminner i rana	
Krystallgrotten naturminne	Persgrotten naturminne
Lapphullet naturminne	Grotter i Nord-Rana naturminne
Hammernesgrotten naturminne	Risahullet naturminne
Andfiskmark naturminne	Olavsgrotten naturminne
Larshullet naturminne	

2.4.3 Viktige naturtyper

En naturtype er en ensartet type natur. Den omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der. Naturtyper er sentrale for å ivareta artsmangfoldet, variasjonsbredden og de økologiske sammenhengende i norsk natur.

I Rana kommune er det 265 terrestriske naturtyper og 5 marine naturtyper, hvorav 25 av disse er utvalgte naturtyper (per 24.02.20) og mange av disse er vurdert til å være viktig og svært viktig. Dette viser den store variasjonen og de store verdiene som finnes i naturen i kommunen.

Tabell 4. Oversikt over antall naturtypelokaliteter innenfor hver verdisseting per 24.02.2020.

Lokalt viktig	Viktig	Svært viktig
83	110	77

Det er også laget en rødliste for naturtyper. De rødlistede naturtypene, er vurdert til en av følgende kategorier: *gått tapt*, *kritisk truet*, *sterkt truet*, *sårbar*, *nær truet* eller *datamangel*. Truete naturtyper tilhører kategorien *kritisk truet*, *sterkt truet* eller *sårbar*. Det er ikke laget en oversikt over antall i de ulike kategoriene for hver kommune.

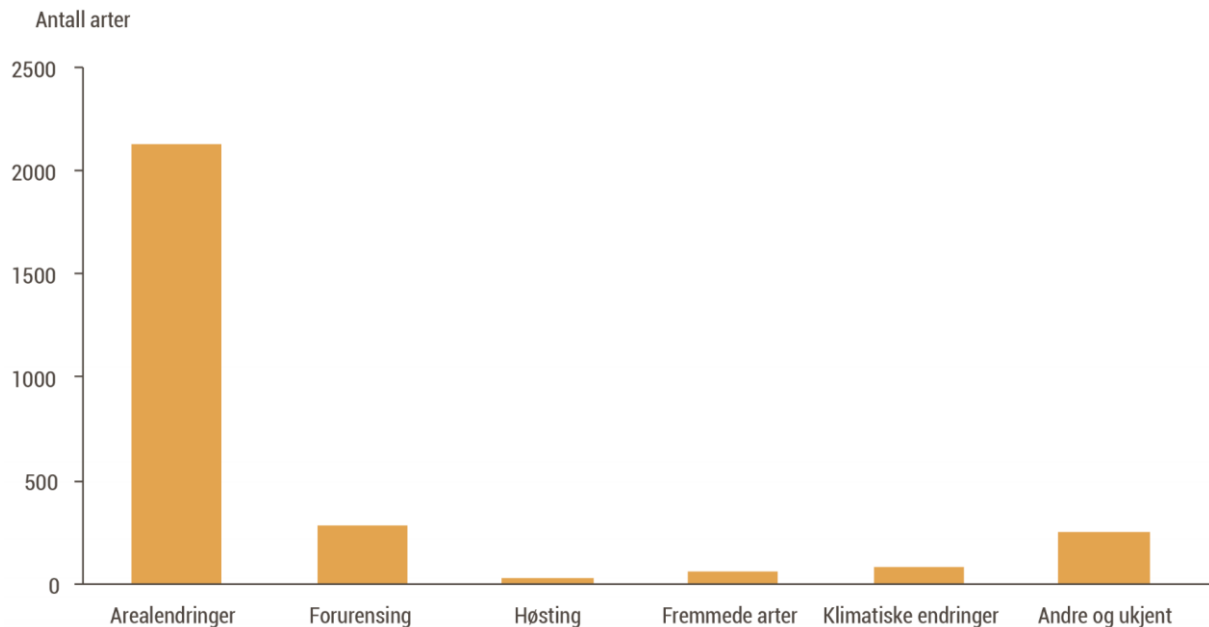
*Gåskjønnlia slåttemark er en utvalgt naturtype og har fått tilstand verdi A – svært viktig.
Foto: www.fylkesmannen.no*

2.4 Hva truer naturmangfoldet?

Av artene som er truet i Norge, er 90 prosent truet på grunn av ulike typer arealendringer. Forurensning, overhøsting, fremmede arter og klimaendringer gir også tap av naturmangfold, men ikke i like stor grad som endringer i arealbruk. Bildet er nok sannsynligvis likt for Rana kommune.

Andre påvirkninger kan derimot være vanskelig både å identifisere og å vurdere konsekvensene av. Dette gjelder særlig storskalapåvirkninger som for eksempel forurensning

og klimaendringer, som i tillegg kan ha forsinkede effekter. Betydningen av mer vage påvirkninger av lokal karakter, som for eksempel forstyrrelser og mindre kjemiske utslipp, er også trolig underestimert. I mange tilfeller er effekten av påvirkningsfaktorer samvirkende og til og med forsterkende.

Figur 1. Trusler mot det biologiske mangfoldet. Kilde Artsdatabanken.

Arealendringer og tap av leveområder

Som figur 1. viser er arealendringer den desidert største trusselen mot det biologiske mangfoldet. Eksempler på arealendringer som truer naturmangfoldet er:

- hytteutbygging
- veibygging, både offentlig vei og private skogsbilveier
- landbruket, særlig oppdyrking og nydyrking av myr
- vannkraftutbygging
- gruvedrift
- vindkraft

Foruten vindkraft så er dette er arealendringer som har pågått gjennom mange år i Rana kommune, og som vi også kommer til se fremover i tid. Behovet for mer kraft, mer matjord,

nye veier med bedre standard, behov for flere mineraler og en stadig utbygging av både hytter og boliger, medfører at presset på naturen blir enda større.

Det er ofte en klar sammenheng mellom reduksjon i areal eller kvalitet på tilgjengelig habitat og reduksjon i populasjonen. Artene må ses i sammenheng med områdene de lever i. Når leveområdene forsvinner, vil også arter forsvinne, men også leveområdene endres når arter forsvinner eller flytter på seg. Dette viser noe av det enormt finmaskede og komplekse samspillet i naturen.

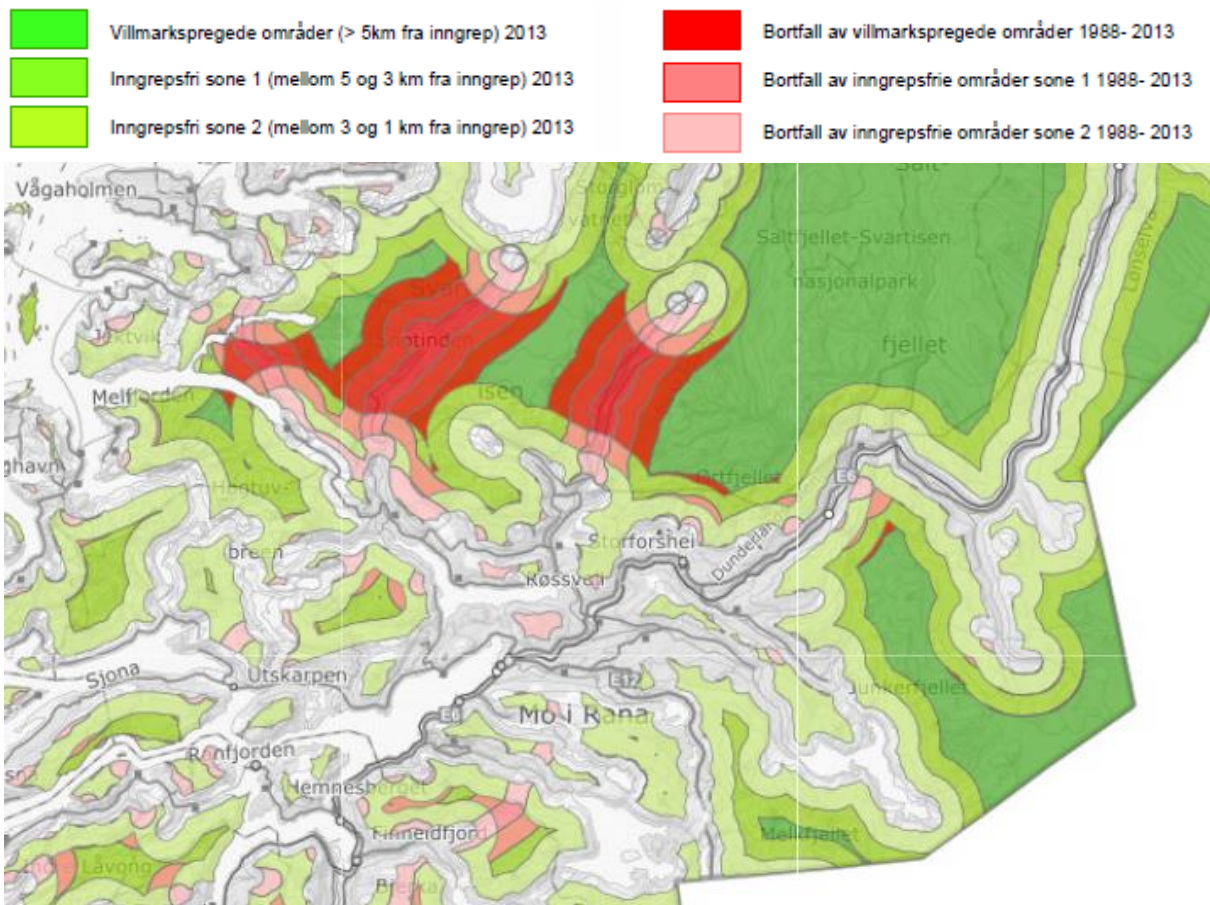
Kallvatnet var sommeren 2018 kraftig nedtappet som følge av vannkraft. Foto. Kristin B.

Begrepet INON viser hvilke områder som ligger en kilometer eller mer unna tyngre tekniske inngrep, altså inngrepsfri natur. Veier, jernbanelinjer, vassdragsinngrep og større kraftlinjer er eksempler på tyngre tekniske inngrep. Områdene er delt inn i følgende tre soner:

Villmarkspregede områder: Områder fem kilometer eller mer fra tyngre tekniske inngrep.

Inngrepsfri sone 1: Områder som ligger mellom tre og fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep.

Inngrepsfri sone 2: Områder som ligger mellom en og tre kilometer fra tyngre tekniske inngrep.

Figur 1. Tap av inngrepsfri natur 1988-2013. Kilde www.miljostatus.no.

Tabell 5. Tap av inngrepsfri natur i Rana kommune 2008-2012. Alle areal i km².

	Totalt bortfall	Som følge av aktivitet i jord- og skogbruket, primært vegbygging.	Som følge av vannkraftutbygging
Fra Villmarkspregede områder til INON 1	3,11	0,43	2,68
Fra INON 1 til INON 2	4	0,43	3,57
Fra INON 2 til inngrepsnære områder	4,35	1,58	2,76

INON skal ikke lengre brukes i landskapskartleggingen, og er erstattet av Natur i Norge (NiN). Figur 1 og tabell 5 kan likevel vise hvor mye inngrepsfri natur som ble tapt mellom 1988 og 2013 i Rana kommune. Hovedårsaken til tap av inngrepsfri natur i Rana kommune er som følge av vannkraftutbygging og aktivitet i jord- og skogbruket, primært vegbygging.

Forurensning

Forurensning er den nest største grunnen til at arter er utrydningstruet i norsk natur.

Avhengig av type og mengde forurensning påvirkes liv negativt. Kanskje klarer de ikke reprodusere seg, kanskje vokser de seg ikke like store sterke, kanskje får de ikke i seg nok næring fordi magen er full av plast, eller de dør tidligere. Mange miljøgifter lagres i fett og gjør at dyr øverst i næringskjeden blir hardest påvirket, fordi de spiser andre dyr med mange miljøgifter i seg.

Forurensning kan føre til at få tolerante arter som tåler forurensning overlever, mens de som ikke er tolerante dør. Artsdiversiteten går dermed ned. Ranfjorden er et eksempel hvor man ser at bløtbunnsfaunaen generelt er artsfattig (Øxnevad m.fl. 2019) og Kisbekken på Båsmoen har som følge av gruveforurensning så lav pH verdi og høy konsentrasjon av metaller at det ikke lever bunndyr og fisk her (Dalen m.fl. 2018).

Kisbekken på Båsmoen. Foto: Kristin B. Klausen.

Høsting, friluftsliv og bruk av naturområder

Menneskene har høstet og utnyttet naturen gjennom flere århundrer, og arter har forsvunnet fra jorda til alle tider. Forskjellen nå er at det skjer i et mye høyere tempo. Teknologi, menneskeskapt klimaendring, befolkningsvekst og stigende forbruk setter i dag naturgrunnlaget vårt under stort press. Kortsiktige økonomiske interesser kan føre til overhøsting av naturressursene.

Fremmede arter

Arter som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde regnes som fremmede arter. De har kommet til Norge ved menneskets bevisste eller ubevisste hjelp. Økt handel, globalisering og klimaendringer vil forsterke spredninger fremover.

Når en fremmed skadelig art inntar nye områder, kan den skade naturmangfoldet på flere måter. Den kan endre leveområder og fortrenge arter som finnes naturlig på stedet, for eksempel ved utkonkurrering av næring eller leveområder, være bærer av parasitter og sykdommer eller krysse seg med arter som finnes naturlig på stedet. Ved å krysse seg med arter som finnes naturlig på stedet, kan det genetiske mangfoldet i arten som finnes naturlig på stedet minskes (www.miljostatus.no).

Eksempler på fremmede arter i Rana:

- Mink
- Kanadagås
- Hagelupin
- Legepestrot
- Tromsøpalme
- *Gyrodactylus salaris* (Gyro)

Fremmedartslista (tidligere svartelista) er en oversikt over fremmede arter som finnes i Norge og en vurdering av hvilken påvirkning disse artene har på norsk natur. Artenes påvirkning vurderes i kategoriene «ingen kjent risiko», «lav risiko», «potensiell høy risiko», «høy risiko», og «svært høy risiko» for naturmangfoldet. Tabell 6 viser at det i Rana er 264 artsfunn av arter i svært høy risiko og 19 artsfunn av arter i høy risiko i Rana.

Hagelupin (Lupinus polyphyllus) er en fremmed art vi ofte ser langs veier og i hager. Foto: Kristin Klausen

Tabell 6. Oversikt over antall artsfunn av arter på fremmedartslista i Rana kommune per 24.02.20. Kilde ww.artskart.artsdatabanken.no

Svært høy risiko (SE)	Høy risiko (HI)	Potensielt høy risiko (PH)	Lav risiko (LO)	Ingen kjent risiko (NK)
264	19	41	25	14

Klimaendringer

Klimaendringer forventes å bli en økende trussel mot naturmangfoldet i årene som kommer. [Klimaendringene påvirker norsk natur](#) og mange virkninger av klimaendringer er allerede observert. Konsekvenser av klimaendringer forventes også å bli stadig større ettersom klimaendringene forventes å øke (www.miljostatus.no).

Når klimaet endrer seg og temperaturene øker, vil artene forsøke å tilpasse seg for eksempel ved å flytte seg til kjøligere strøk. Noen vil klare det, mange ikke alle. Ødelagt natur forverrer konsekvensene av klimaendringene, og klimaendringer på sin side forverrer naturødeleggelsene. (www.sabima.no).

Manglende eller lite tilgjengelig kunnskap

Utfordringene for mangfoldet er komplekst og sammensatt med mange faktorer som påvirker hver for seg eller sammen. Ofte er den tilgjengelige kunnskapen om hva som finnes av naturverdier i omgivelsene rundt oss begrenset, samt at virkningene på naturen av et konkret tiltak kan være vanskelig å forutse på forhånd.

For at kommunene og forvaltningen for øvrig skal kunne vite hvordan man skal ta vare på naturmangfoldet i kommunen, er det viktig å ha kunnskap om naturverdiene som finnes i kommunen.

Rana har store naturområder som enda ikke er kartlagt og som vi dermed har begrenset kunnskap om. Foto: Elin Petersen.

3 Strategiske mål og handlingsplan

Hovedmål: Rana kommune skal ha en bærekraftig forvaltning slik at naturmangfoldet blir hensyntatt

Delmål 1:

Rana kommune skal ivareta naturmangfoldet gjennom kommunal planlegging, drift- og saksbehandling

Delmål 2:

Rana kommune skal ha oppdatert kunnskap om naturmangfoldet

Delmål 3:

Rana kommune skal være en pådriver for bærekraftig bruk av naturgrunnet

Delmål 1: Tiltak

Vektlegge naturhensyn i planlegging og saksbehandling

- Ta hensyn til naturmangfold i saker som medfører endringer i arealbruk.
- Bruke naturmangfoldsplanen som bakgrunn for utforming av kommuneplanens arealdel.
- Vurdere muligheten for restaurering der skaden allerede har skjedd.
- Benytte biologiforeninger/enkelte fagpersoner og artsdatabanken aktivt i kommunens saksbehandling for å innhente informasjon.

Fokusere på økologiske sammenhenger i landskapet

- Ta vare på inngrepsfrie områder og samle inngrep.
- Ta vare på "grønne flekker" og spredningskorridorer som f.eks parker og friområder i urbane strøk.
- Ta vare på variasjon i vegetasjon (unngå ensformige områder).
- Vurdere vern for lokaliteter med verdifull natur.

Unngå forurensing til jord, luft og vann

- Sikre god kommunal saksbehandling etter gjeldende lover og forskrifter.
- Gjennomføre tilsyn der det er mistanke om ulovligheter.
- Bidra med lokalkunnskap i høringsuttalelser til andre myndigheter.

Redusere utslipp av klimagasser og klimatilpasning

- Forsøke gjennom planlegging og saksbehandling å finne løsninger som hindrer og reduserer utslippet av klimagasser.
- Ta vare på natur som er spesielt sårbar for klimaendringer.
- Ta spesielt hensyn til til økosystemer som har positive virkninger i forhold til klimakonsekvens.

Unngå spredning av fremmede skadelige arter

- Hindre at fremmede skadelige arter spres.
- Sørge for god informasjon om hvordan man hindrer spredning av og bekjemper fremmede arter.
- Lage handlingsplan for fremmede arter.
- Kartlegge fremmede arter.

Delmål 2: Tiltak

Bevisst forhold til kunnskapsgrunnlaget

- Arbeide aktivt for å skaffe et godt kunnskapsgrunnlag om naturmangfold.
- Kontinuerlig vurdere behov for å oppdatere tidligere kartlegginger, samt kartlegge nye områder.
- Prioritere pressområder og områder med viktig natur når det skal kartlegges.

Utarbeide temakart naturmangfold

- Utarbeide et kommunalt temakart hvor kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold av nasjonal, regional og lokal viktighet skal samles (se mer kap 4).

Kartlegge mer naturmangfold

- Søke om midler til prosjekt for å få kartlagt mer av naturmangfoldet.
- Ha spesielt fokus på tema listet opp i del 3 i kapittel 4 i fremtidig kartleggingsarbeid
- Sørge for at kartlegging gjennomført i privat regi legges inn i nasjonale databaser.

Delmål 3: Tiltak

Informere om naturmangfold og hvordan ta vare på det

- Sørge for tilgjengeliggjøring av informasjon om hvorfor det er viktig å ta vare på naturmangfoldet og hvordan man kan ta hensyn til det.
- Bidra med undervisningsopplegg for skolene om naturmangfoldet i kommunen.

Ivareta naturmangfold i landbruk og skogsdrift

- Sørge naturvennlige driftsformer i landbruket og skogbruket.
- Oppmunstre grunneiere til å ta i bruk finansieringsordninger som støtter tiltak innen kulturlandskap og kulturmiljø.

Ivareta naturmangfoldet i vilt- og fiskeforvaltning

- Sørge for god forvaltning for jaktbart stor- og småvilt gjennom felles forvaltningsplaner og legge til rette for god organisering.
- Bistå i prosesser for å fremme god organisering og rasjonelle fiskeforvaltningstiltak.

4 Kartgrunnlag

Et av de viktigste tiltakene i handlingsplanen er å utarbeide et temakart for naturmangfold.

Kartet skal gi en samlet oversikt og helhetlig framstilling av naturmangfoldet av nasjonal, regional og lokal verdi i Rana. Kartet skal også gjøre naturinformasjon mer tilgjengelig for allmenheten og forvaltningen og slik skape mer forutsigbarhet for publikum. Det skal også framgå hvor det foreligger kunnskapshull.

Kartet skal synliggjøre hvilke arealer som er viktige for naturmangfold, samt kvaliteten på kunnskapen. Kartet skal være dynamisk og oppdateres fortløpende etter hvert som kunnskapsstatusen endrer seg. Oversikten over hvilke temaer som skal inngå i kartet er ikke endelig da forvaltningsstatus, begrepsbruk og kvalitet på dataene endrer seg over tid, og temaene bør således endres i takt med dette.

Temakartet skal utarbeides i tre trinn:

Del 1. Utarbeide temakart med eksisterende kunnskap

Forslag til tema i kartet:

- Vernede områder
- Inngrepsfri natur
- Naturtyper med verdisetting
- Viktige skogområder
- Arter- Kartlagte forekomster av arter som har nasjonal forvaltningsinteresse
- Artskart
- Fredete arter
- Fremmede arter – Arter på svartelista
- Prioriterte arter – truede arter på rødlista
- Forvaltningsområder for rovdyr
- Fisk og skalldyr – utbredelsesområder, gyteområde, oppvekstområde og beiteområde
- Sjøpattedyr – utbredelsesområde
- Sjeldne og typiske landskap i Nordland
- Verneverdige kvartærgeologi
- Beitebruken i kommunen (både husdyrbeite og reinbeite)

Del 2. Vurdere kunnskapsstatus

Få en oversikt over hvor vi har kunnskap og kvaliteten på kunnskapen.

- Kunnskapsdekning – arealdekkende kart som viser hvor god naturkunnskapen er for det aktuelle området.
- Potensielt viktige områder – områder det forventes har verdi for naturmangfoldet
- Områder med særlig kartleggingspotensial f.eks:
 - o Større områder uten naturtype- eller rødlisteregistreringer
 - o Biotoper som erfaringsmessig er interessante uten registrerte verdier

Del 3. Ny kartlegging

Ut i fra vurdering av kunnskapsgrunnlag i del 2 gjennomføre ny kartlegging for å forbedre kunnskapsgrunnlaget.

I rapport fra Miljøfaglig utredning (Gaarder, G., Flynn, K. M. & Hanssen, U.2012) ble det pekt på enkelte områder der det foreligger indikasjon eller kunnskap på klare naturtypeverdier;

- Fjell, våtmark og dels bjørkeskog rundt og sørvest for Virvatnet. Mye er her fanget opp alt, men bare på et meget grovt og ufullstendig dokumentert nivå.
- Areal på øst- og vestsiden av Store Akersvatnet. Mens det er brukbart kartlagt på nordsiden, og svært grovt på sørsiden, så finnes det også kalkrik berggrunn med godt potensial på de andre kantene.
- Plura sitt dalføre med omliggende områder for en stor del på kalkrik berggrunn, men bare et fåtall naturtypelokaliteter er hittil avgrenset.
- Lasken/Grønfjellet- område. Mens Lasken har en stor, svært grov og dårlig dokumentert lokalitet, mangler slike helt på Grønfjellet, på tross av svært mye kalkstein i området.
- Dunderlandsdalen mellom Bjøllanes og Dunderland/Lian. Området har mye kalkrik berggrunn og frodig skog, men knapt noen naturtypelokaliteter.
- Nordsiden av Langvatnet og nedre deler av Røssvassåga. Her er det kartlagt noe, men det er mye kalkrik berggrunn, har tidligere blitt påvist en del naturverdier utenfor avgrensede naturtypelokaliteter, og det bør være stort potensial for å finne mer (særlig kalkrik granskog) i områder som ikke har blitt flatehogd i nyere tid.
- Sørsiden av Langvatnet. Her gjelder mye av de samme kommentarene som for nordsiden, men kunnskapsnivået er gjennomgående noe dårligere
- Lille Alteren og vest forbi Utskarpen. Mye kalkrik skog og noe kalkrik fjell. Noe skogsmiljøer er fanget opp, men det er opplagt mangelfullt.
 - o Gjesbakk(Utskarpen) er foreslått i høringsuttalelse. Det er registrert en lokalitet med flere hundre eksemplarer av orkideen nattfiol.

- Grundigere kartlegging i pressområder for utbygging, dvs. områdene fra Hauknes og Båsmoen i vest til Røssvoll i øst. Her kan det være mange mindre, men like fullt verdifulle miljøer som enda ikke er fanget opp, bl.a. knyttet til brakkvannsdeltaer (restmiljøer rundt Mo), vassdrag (elveører og flommarksmiljøer), skog (bl.a. kalkskog, gråor-heggeskog), myr(rikmyr) og kanskje også ferskvann.
 - o Lauvset/Løkberg på Båsmoen er også foreslått i høringsuttalelse. Pressområde for utbygging med gammel skog og gammel slåttemark.
- For øvrig bør det nok også forventes en del kalkrik fjellvegetasjon inn mot Svartisen i nordvest, men siden det ligger innenfor nasjonalparken er trolig behovet for prioritering av områdene begrenset.

På naturtypenivå er det trolig innenfor skogsmiljøene det er viktigst å prioritere innsatsen, og da særlig søk etter kalkgranskog (men i noen grad også gammel granskog, gammel lauvskog, kalkbjørkeskog og gråor-heggeskog). Også kulturlandskap, med søk etter flere naturbeitemarker og rester av artsrike slåttemarker bør prioriteres relativt høyt. Mulighetene for å finne mange nye lokaliteter av høy verdi er nok litt mer begrenset, men samtidig er trusselnivået spesielt høyt for disse. For myr er det opplagt stort potensial for å finne mer rikmyr, og spesielt i områder med fare for inngrep i slike bør det utføres med systematiske og grundige undersøkelser. Det samme gjelder ferskvann med kalksjøer som en naturtype det er særlig viktig å fange opp. Forhåpentligvis er de fleste viktige bekkekløfter og fossesprøytsoner nå undersøkt, men gjenstår slike bør de ha høy prioritet.

Både den funksjonelle strandsonen langs sjøen og den funksjonelle kantsonen langs vassdrag kan betraktes som økologiske funksjonsområder, bl.a. fordi dette gjerne er korridorer for trekk/forflytning mellom ulike biotoper/leveområder for dyr og fugler. Disse områdene bør derfor kartlegges, spesielt der det kan være aktuelt å gjennomføre tiltak i fremtiden.

5 Kilder og videre lesing

5.1 Kilder og nettsider

www.miljostatus.no

www.miljodiroktoratet.no

www.sabima.no

www.fmno.no

www.miljokommune.no

www.artsdatabanken.no

<https://kart.naturbase.no/>

Gaarder, G., Flynn, K.M. & Hanssen, U. 2012. Biologisk mangfold i Rana kommune. Miljøfaglig utredning Rapport 2012:3

Øxnevad, S., Trannum, H, C., Næss, R., Borgersen, G., Moy, S., Hjermann, D., Eftevåg, V.S. 2019. Tiltaksorientert overvåking av Ranfjorden i 2018. Overvåking for Mo Industripark AS, Celsa Armeringsstål AS, Elkem Rana AS, Ferroglobe Mangan Norge AS, Rana Gruber AS, Miljøteknikk Terrateam AS og Rana kommune. NIVA-rapport 1894-7948-

Dalen, H., Berg, G., Mikkelsen K.O., Fagerdal, S., 2018. Kartlegging av gruvepåvirkning på Kisbekken i Rana.). Rapport av COWI og SINTEF Molab.

5.2 Lovverk og forskrifter

Det er flere lover og forskrifter som kan være viktig å vite om når man jobber med natur- og miljøvern. Her kan du lese om noen av de viktigste.

En del lover er laget spesifikt for å regulere bruken av natur og beskytte miljøet, som naturmangfoldloven og forurensingsloven. Andre lover er mer overordnet, men kan også brukes i arbeidet med å forsvare natur og miljø, som forvaltningsloven og strafferetten.

Grunnloven

§ 110b fastsetter at enhver har krav på at naturens mangfold bevares, kunnskap om naturmiljøets tilstand og virkningene av inngrep. Det forutsettes at det gis nærmere bestemmelser for å oppfylle disse målsetningene.

Forvaltningsloven

Loven gir de sentrale og grunnleggende reglene for forvaltningens saksbehandling. Det er en prosesslov som alle forvaltningsorganer, fra de kommunale til departementene, må følge. Siden forvaltningen gjør et meget høyt antall vedtak med konsekvenser for natur og miljø, er forvaltningsloven en viktig lov for den som vil bruke sin rett til å påvirke disse avgjørelsene.

Straffeloven

For å verne viktige interesser og verdier gjør straffeloven bestemte handlinger straffbare. Lovens kapittel 24 omhandler vern av folkehelsen og det ytre miljø og § 240 åpner for inntil 15 års fengsel for grov miljøkriminalitet.

Naturmangfoldloven

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Det kanskje viktigste grepet med Naturmangfoldloven er at den er sektorovergripende, som betyr at alle sektorer i samfunnet må følge den selv om disse er underlagt egne lover.

Forurensningsloven

Forurensning og forsøpling er forbudt - med mindre du har tillatelse. Forurensningsloven skal både verne det ytre miljøet mot forurensning og fremme effektiv og bærekraftig produksjon, avfallsminimering og god avfallshåndtering. Forurensningsloven er en av de

klassiske norske miljølovene, innført i 1981, med prinsippet om "forurensere betaler" som et bærende element.

Miljøinformasjonsloven

Miljøinformasjonsloven gir deg en utvidet rett til opplysninger både fra offentlige myndigheter og private virksomheter om forhold som har betydning for miljøet. Bare Norge har en lov som sikrer slik tilgang.

Plan- og bygningsloven

Menneskers bruk av areal er den største trusselen mot naturmangfoldet, og nesten alle vedtak om arealbruk gjøres i kommunene. Når kommunestyret over det ganske land skal velge om de vil si ja eller nei til bygging i sårbar natur, hvor de skal legge en sykkelvei eller omgjøre et grøntområde til boliger er det plan- og bygningsloven de bruker.

Vannforskriften

EU har vedtatt et direktiv med mål om systematiske og helhetlige miljøforbedringer og god forvaltning av vann og vassdrag. Norge har sluttet seg til direktivet og vedtatt en egen norsk vannforskrift. Vannforskriften legger til rette for medvirkning fra blant annet interesseorganisasjoner og publikum generelt.

Vannressursloven

Lov om vassdrag og grunnvann legger rammene for vassdragsregulering og tiltak langs vassdrag til allmennhetens beste, herunder å ivareta natur og miljøkvaliteter.

Energiloven

Loven regulerer gjennom ulike konsesjonsordninger blant annet bygging og drift av elektriske anlegg som vindkraft og kraftlinjer.

Havressursloven

Lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser gir Fiskerimyndighetene anledning til detaljreguleringer for å ta vare på og høste bærekraftig av marine bestander. For eksempel fiskerireguleringer og marint vern gjøres etter denne loven.

Akvakulturloven

Oppdrettssøknader behandles etter denne loven. Den gir også miljønormer og forpliktelser for anleggene, og hjemmel for kontroll.

Skogloven

Formålet med loven er å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på verdiskaping og å sikre miljøverdiene i skogen.

Mineralloven

Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bærekraftig bruk av mineralressursene i landet. Mineralloven styrer leting etter mineraler, prøveuttak, uttak og drift.